

СУТНІСТЬ СТІЙКОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Резницька Т.О., аспірант
Харківський національний технічний університет
сільського господарства ім. П. Василенка

Розкривається сутність стійкості господарської діяльності сільськогосподарських підприємств.

Постановка проблеми. Забезпечення стійкості господарської діяльності сільськогосподарських підприємств є основою гарантування продовольчої безпеки країни, підвищення рівня життя сільського населення. На сьогодні поняття стійкості господарської діяльності практично не вивчене, саме це і стало підставою для визначення даної категорії та обумовило необхідність з'ясувати окремі її аспекти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам оцінки та управління економічної та фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств займалися такі вчені-економісти як Шубравська О.В., Гончар І.В., Матейко С.В., Макаренко П.М., Кондратьєва О.В. та інші.

Ціль статті – розкрити сутність стійкості господарської діяльності сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Специфічним способом взаємодії людини з навколишнім середовищем, суспільним оточенням є діяльність. Її складовою виступає господарська діяльність. Згідно з Господарським кодексом під господарською діяльністю розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність [1].

Ми поділяємо думку Іваненка, що господарська діяльність характеризується в технічному та соціально-економічних аспектах. Технічний аспект господарської діяльності відображений у продуктивних силах, що забезпечують процес взаємодії людини з оточенням.

Соціально-економічний аспект господарської діяльності втілений в економічних відносинах, що складаються в процесі виробництва, обміну, розподілу та споживання продукції [4]. За сучасних умов доцільно виділити екологічний аспект.

Господарська діяльність сільськогосподарського підприємства залежить від зовнішнього та внутрішнього середовища.

Зовнішнє середовище господарювання формується та регулюється з одного боку, державними органами влади, а з іншого, під впливом дії об'єктивних економічних законів, і є практично однаковим для всіх підприємців і суб'єктів виробничо-економічної діяльності.

Що стосується внутрішнього середовища господарської діяльності, то воно залежить від конкретного товаровиробника, від його техніко-технологічного забезпечення, характеру виробничих відносин на підприємстві, механізмів господарювання.

Процес виробництва здійснюється при взаємодії його факторів. Ефективність діяльності відображає ступінь використання та віддачу кожного з факторів виробництва і всіх факторів одночасно за певний проміжок часу. Таким чином, загальний підхід до оцінювання ефективності діяльності являє собою досягнення мети господарської діяльності підприємства з найменшими витратами його факторів.

Сільськогосподарське підприємство, як і будь-яка система, може перебувати або в стійкому або в нестійкому стані. Рівень стійкості підприємства визначається різноманітними елементами, які відображають комплексну характеристику підприємства, економічну ефективність його господарської діяльності.

Як вірно зазначає Н.Я. Коваленко, економічна ефективність в сільському господарстві – це одержання максимальної кількості продукції з одиниці площі за найменших затрат живої та уречевленої праці [5, с. 348].

Категорія стійкість використовується в різних галузях науки і техніки, пов'язаних з вивченням і функціонуванням складних динамічних систем. При цьому в науковій літературі відображена досить велика розмаїтість підходів до визначення поняття «стійкість», що безумовно свідчить про його складність.

«Стойкість» утворена від кореня слова «устрій», що значить «міцно укорінена традиція, основний початок, основа чого-небудь» [7, с. 129].

Цуглевич В.Н. визначає, що стійкий стан підприємства характеризується ритмічним випуском високоякісної продукції і високим попитом на неї, рівномірним ходом виробництва, якісним матеріально-технічним і кадровим забезпеченням, задовільним психологічним кліматом у колективі.

Нестійкий стан підприємства – це порушення у виробничих процесах, неритмічний випуск продукції та незадовільний попит на неї, несвоєчасне матеріально-технічне забезпечення, незадовільний психологічний клімат [9].

На думку Мельника Л.Ю. стійкість підприємств – це здатність пристосовуватися до роботи в ринкових умовах, виробляти продукцію нормальної якості і забезпечувати прибуток [6, с.54]. Тобто стійкість підприємств залежить від таких складових: організаційно-правового статусу і віку підприємств; їхнього фінансового стану; кадрового складу керівників, їхньої здатності до адаптації нововведень; від зацікавленості працівників у результатах праці; загального ходу ринкових реформ і стабілізації економіки; уміння знайти власну нішу на ринку, що формується; уміння підвищувати якісні параметри вироблюваної продукції та ін.

Загальна стійкість аграрних підприємств в умовах ринку вимагає, перш за все, стабільного отримання виручки, причому достатньої за своїми розмірами, щоб розплатитися з державою, постачальниками, кредиторами, працівниками та ін. Разом з тим для розвитку підприємства необхідно, щоб для всіх розрахунків і виконання всіх зобов'язань у нього залишався прибуток, що

дозволяє розвивати виробництво, модернізувати його матеріально-технічну базу. Тобто, загальна стійкість підприємства припускає, перш за все, такий рух грошових потоків, який забезпечує постійне перевищення надходження коштів над їх витратами.

На думку І. П. Бойко стійкість виробництва є неодмінною вимогою ефективного розвитку будь-якої галузі народного господарства, але особливо велике значення цього чинника в сільському господарстві, що визначається трьома основними причинами:

а) сільське господарство є головним виробником продуктів харчування, і будь-які перебої в його виробництві відчутно позначаються на рівні життя народу;

б) сільське господарство ведеться в практично неконтрольованих людиною умовах, отже, більш за інші галузі схильно до нестабільності;

в) одній з особливостей сільського господарства як галузі матеріального виробництва є те, що економічний процес відтворення в нім тісно переплітається з біологічними процесами зростання і розвитку живих організмів» [2].

Досліджуючи стійкість господарської діяльності сільськогосподарського підприємства доцільно представити її як сукупність фінансової, економічної, екологічної стійкості.

Економічна стійкість охоплює всі чинники виробництва: використання землі, продуктивне застосування людського капіталу, ефективну експлуатацію матеріально-технічних ресурсів.

На думку Гончар І.В. економічна стійкість в умовах ринку – це постійний рух грошових засобів і наявність таких земельних, матеріально-технічних, трудових і фінансових ресурсів, які забезпечують платоспроможність та розширене відтворення підприємства [3].

Сухорукова Т.Г. вважає, що під економічною стійкістю підприємства розуміється комплекс властивостей організаційної, інноваційної, логічної, виробничої, фінансово-кредитної діяльності з урахуванням їхньої взаємодії і взаємовпливу, а також кількість продукції, яка випускається, та її новаторські властивості. Науково-технічна розвиненість матеріальної бази, стабільність усього спектра ресурсного забезпечення, розвиненість кадрового і інтелектуального потенціалів, наявність інноваційного менеджменту. Іншими словами, це захищеність усіх сторін діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатність до швидкого усунення різноманітних загроз, пристосованості до зовнішніх умов, яка має відображати негативного впливу на діяльність підприємства [8].

Економічна стійкість підприємства визначається рівнем його економічного потенціалу, який залежить від реалізації ряду логічних умов. Економічну стійкість можливо конкретизувати як забезпечення сільськогосподарського підприємства рентабельною виробничо-комерційною діяльністю за рахунок підвищення ефективності використання виробничих ресурсів та управління підприємством, стійкого фінансового стану за рахунок покращення структури активів, а також стабільного розвитку потужності

підприємства та соціального розвитку колективу при самофінансуванні в умовах зовнішнього середовища, яке динамічно розвивається [10].

Забезпеченість економічної стійкості аграрних підприємств пов'язане з певними труднощами навіть для країн, які досягли високого рівня розвитку. Це пов'язано з низькою достовірністю інформації, слабкою розробкою економічної стратегії, несформованою системою організації фінансово-економічного стану аграрних підприємств.

На нашу думку економічна стійкість – це збалансоване та раціональне використання економічних ресурсів, що забезпечує нормальні умови для розширеного відтворення та прибутковості сільськогосподарського підприємства.

Поняття фінансової стійкості підприємства багатогранне. Воно характеризується фінансовою незалежністю, здатністю маневрувати власними коштами, достатньою фінансовою забезпеченістю діяльності, станом виробничого процесу.

Фінансова стійкість виробництва визначається як синтетична категорія, що відображає ліквідність, платоспроможність, ділову активність і інші характеристики фінансово-господарської діяльності підприємств - суб'єктів ринкових відносин. Суть фінансової стійкості визначається ефективним формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів у процесі управління. Фінансова стійкість – це критерій надійності партнера. Її оцінка є підставою для зовнішніх суб'єктів (насамперед партнерів договірних відносин) визначати фінансові можливості підприємства на тривалу перспективу.

Стійке фінансове положення позитивно впливає на виконання виробничих планів і забезпечення потреб виробництва необхідними ресурсами. Тому забезпечення фінансової стійкості підприємства як складової частини стійкості господарської діяльності має спрямовуватися на забезпечення планомірного надходження і витрачання грошей, досягнення раціональних пропорцій власного і позикового капіталу і найефективнішого його використання.

На протязі останніх років фінансовий стан сільськогосподарських підприємств залишається у скрутному становищі. Наприклад, у 2006 році 31,3% сільськогосподарських підприємств є збитковими. АПК України потребує додаткових фінансових ресурсів і нових форм управління, без яких неможливо нормалізувати продовольчий ринок, привести його до стану рівноваги.

За останні роки важливого значення набула екологічна і природоохоронна спрямованість діяльності людини при веденні виробництва і особливо в землеробстві. Під екологічною стійкістю слід розуміти стабільність біологічних і фізичних екосистем всього природного середовища. Збереження таких екосистем виявляється важливим для існування сільськогосподарських підприємств. Дотримання екологічної стійкості дає можливість виробляти сільськогосподарську продукцію екологічно чистою.

Виходячи з вище сказаного, на нашу думку під стійкістю господарської діяльності слід розуміти здатність підприємства функціонувати і розвиватись в умовах мінливого внутрішнього і зовнішнього середовища, збалансовано та

раціонально використовувати економічні і фінансові ресурси, безперервно виробляти і реалізовувати продукцію, залишаючись прибутковим і конкурентноспроможним сільськогосподарським підприємством.

Висновки. Досліджуючи стійкість господарської діяльності сільськогосподарських підприємств доцільно представити її як сукупність фінансової, економічної та екологічної стійкості. Недостатня економічна і фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності підприємств та відсутності в них коштів для розвитку виробництва, а надмірна – буде стримувати розвиток, обтяжуючий підприємство надмірними резервами. Забезпечення стійкості господарської діяльності сільськогосподарських підприємств дасть можливість стабільно забезпечувати країну сільськогосподарською продукцією, підвищить рівень життя населення.

Література:

1. Господарський кодекс України: Офіц. видання. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 344 с.
2. Бойко И.П. Проблемы устойчивости сельскохозяйственного производства. – Ленинград.: ЛГУ, 1986. – 168 с.
3. Гончар И.В. Структура экспресс-анализа экономической устойчивости сельскохозяйственных предприятий // экономика и управление. – 2000. - №4 (23). – С. 22-23.
4. Економічний аналіз господарської діяльності / Іваненко В.І., Болюк М.А., К.: ЗАТ «НІЧЛАВА», 2001. – 204 с.
5. Коваленко Н.Я. Экономика сельского хозяйства с основами аграрных рынков. – М.% Тандем, 1998. – 448 с.
6. Мельник Л.Ю. Основы підприємництва та ринкової економіки: Навч. посіб. – К.: МП Леся, 1995. – 175 с.
7. Основы управления социалистическим производством: Учебник/ Под. Ред. Г.Л. Таукача и В.П. Дубоноса. – К.: Выща шк. Головное из-во, 1989. – 303 с.
8. Сухорукова Т.Г. Концептуальный взгляд на экономическую безопасность предприятия // Залізничний транспорт України. – 1998. - №2-3. – С. 9-13.
9. Цуглевич В.Н. Корпоративный менеджмент в условиях нестабильного рынка / Под общ. ред. Н. Тихомирова. – М.: Экзамен. 2003.
10. <http://www.conif.boom.ru/third/section3/htm>